

Lucija Stepančič

Borut Golob: *Raclette*.

Ljubljana: Modrijan (Zbirka Bralec), 2012.

Kar precej sitno pravilo, da je drugo knjigo teže napisati kot prvo, ostaja v veljavi tudi z *Raclette* Boruta Goloba. Prav od njega bi se pričakovalo kaj več: prvenec *Smreka bukev lipa križ – domačijska povest z motorno žago in srečnim koncem* je namreč dišal po še. Odštekano in žmohtno pisanje je prepričljivo zapolnjevalo primanjkljaj humorja na literarni sceni, predvsem pa je prinašalo osebe, ki jih je netipično razganjalo po šivih. V novem romanu je od vsega obetavnega ostala le retorika: natančno dozirano pričakovanje, ki ga vzdržujejo spretno plasirani poudarki in pomenljivi podtoni. Ki pa ostajajo, glede na to, da se pričakovanje niti ne izoblikuje, kaj šele izpolni, predvsem sami sebi namen. Na 198 straneh romana se ne zgodi nič, prav nič, kvečjemu to, da se na začetku napove in na koncu realizira razpad neke brezvezne ljubezenske zveze brez ljubezni, kar še zdaleč ni tako fatalno, kot bi hotelo biti. Mladi par z mlakobnostjo starih rutinerjev zjutraj vstane. Ona gre v službo. On, ki je brezposeln, se do večera svaljka naokrog in nam svoja neznatna opravila prodaja kot pravcato odisejado. Kar dobimo, ni niti Odisej niti Ulikses – tako kot pajek ni nevarna zver, čeprav je lahko marsikaj drugega, “gimnastični manijak”, “kompanjon v strahopetnosti”, in čeprav “s svojimi poskoki izraža ironični presežek”.

Avtor se je v pat pozicijo morda spravil že s samo izbiro lokacije, ki se pritlehno oklepa spalnega naselja (zgrajenega v zgodnjih sedemdesetih letih 20. stoletja), pri čemer se z nekakšnim malodušnim mazohizmom naslaja nad banalnostjo modno opremljenega stanovanja, razgleda z balkona, nakupovanja, avtoservisa in McDriva z dilerji. Niti od obeh protagonistov ne gre pričakovati ne vem kaj, razen če bi nas avtor zelo, zelo presenetil. Kombinacija brezupnega možaka, ki se počasi, a zanesljivo levi v gospodinjca, a še to slabega, pomilovanja vrednega, ter neustavljive mlade dame, ki uspešno baranta z odbijajočo popolnostjo

in pridno uteleša ideale iz revij, od seksi postave, do trendovske službe, je vnaprej obsojena na propad, to je jasno: avtor je to neizpodbitnost le raztegnil in uplatničil. Kam so šle sočne ženskice iz njegovega prvenca, ki je, čeprav postavljen v ruralno okolje, prinesel kar nekaj babnic, ki niso bile kar tako? Kako so lahko uživaške in svetovljanske mini Venere, ki so okrog sebe širile zapeljivo energijo z ravno pravo dozo strupov, kar izpuhtelet? V romanu *Raclette* je ženskost okleščena na strah pred pajki, jogurte in kavo, numerologijo, dobrotelost in vegetarijanstvo, omejena je na karikaturu tako imenovane uspešne ženske.

Že res, da se je parček prav nekako v tem času znašel sredi “neznosne časovne luknje v življenju, ko seme dobi namen, kontracepcija pa vlogo v tragediji”. Razno razne biološke ure tiktakajo, da je joj, ob tem, da “nekaj let skupnega življenja lahko pomeni tudi nekaj let skupnega ohlajanja, sploh v bližini prostostoječega Smegovega hladilnika rožnate barve”.

Ljubezenska zgodba, ki to ni, se sicer zdi še kako znana in vse bolj aktualna, a je žal tudi precej statična, tako docela brez perspektive, kot so brez perspektive dolgi (dopol)dnevi brezposelnega luzerja, ki z duhovičenjem ubija neusmiljeno raztegnjeno votlo časovje, medtem ko ga partnerka preživlja s precej bleferskim delom pri dobrodelni organizaciji. V vsej tej novodobni španoviji je bolj kot njena ali njegova prisotnost pomembna prisotnost Smegovega rožnatega hladilnika. Da se s pripovedovalcem ne marata, je več kot razumljivo (in celo zanimivo): medtem ko je mrtev kos bele tehnike zastarelost svojega dizajna uspešno prodal kot retro modni krik in iz svoje nespremenljivosti napravil prodajno uspešnico, je njegov živi uporabnik, tako rekoč gospodar, popolnoma nesposoben, da bi svojo neprilagodljivost všečno zapakiral kot trendovsko nostalgijo in jo prodal kot šarm: čas ga je, za razliko od enako nepremakljivega gospodinjskega aparata, popolnoma povozil. Da bo smola še večja, prav ta pastelno pobarvani zoprež ostaja njegova edina družba. Nekoliko neprepričljivo ga obtoži za razpad neobetavne zveze, kaj več pa (mu) niti ne more.

Mestoma preseneti pripovedna perspektiva: sicer prvoosebni pripovedovalec opisuje službeni vsakdanjik (tudi svetovna potovanja) svoje “drage”, kot bi v resnici lahko bil zraven. Da se kaj drugega od tisočkrat predvidenega niti ne more zgoditi, si lahko kar mislimo. Pa ne le pisarniška spogledovanja, tudi afriške in azijske pustolovščine, prav tako kot njegovi in njeni skoki čez plot, vse je pospremljeno z isto vzvišeno zdolgočasenostjo. Precej moteče je, da svojo partnerko skoraj do konca naslavlja “moja draga”. Moja draga, moje drage, moji dragi, moja drago, pri moji dragi, z mojo drago. Če že ne sto tisočkrat, pa se tako vsaj zdi ... uh! Ima ženska lahko ime? Že res, da se proti koncu zgodi manjši štos na

temo spreminjanja imena – a tudi to ni tako čudo, da bi odtehtalo zoprno ponavljanje. Ves čas sicer vemo, da je tudi “draga” draga na vse bolj ironičen način, da je čustveni odnos, ali vsaj domačnost, ki jo označuje beseda, hudo in vse bolj vprašljiva, da so jo uničila morda prav ponavljanja, ponavljanja in prazna praznina, a vendar ...

Že res, da v vsesplošno puščobnost pripovedovalec vehementno vpleta svojo razgledanost. Vsak najmanjši detajl, opažen v bližnji okolici, ga navede na mini sociološko analizo, čeprav tiste, ki zadevajo njega, opravi precej na hitro (recimo dejstvo, da nevladna organizacija, ki prek “drage” preživlja tudi njega, ves dobrodelni denar porabi za svoje plače in potovanja). Zato pa ga čez vse navdihuje širše, svetovno dogajanje. “Če poznaš *raclette*, lahko razumeš narod, ki na tajnih računih svojih veličastnih bank hrani zlate proteze obiskovalcev Auschwitza, medtem pa svetu poleg *racletta* prodaja nedolžne marcipanaste izdelke. Marcipan v kombinaciji s čokolado in *raclettom* proizvaja v petičnih stegnih in svečano voluminoznih zadnjicah ogromno odvečne maščobe. Dame s tovrstnim prebitkom odpeljejo v obdelavo v švicarske samoplačniške klinike, kjer predelano čokoladico izsesajo in jo predelajo v nočno kremico proti gubicam za petične voluminozne riti.” In tako naprej, vse do Marije Terezije in Jožefa drugega, ki sta nekako v povezavi z balkoni. Tudi družbena kritika je prisotna v več kot spodobni meri, tako kot se lahko strinjamo, da sta za nastalo situacijo kriva Roni in Magi (Ronald Reagan in Margaret Thatcher, še en zgodovinski parček, v navezi z “nebuloznim akademikom” Miltonom Friedmanom). Lahko se celo nekoliko nahahljamo ob izrazoslovju, ki omenjenega fatalneža predstavlja kot “majhnega, zavaljenega, plešastega, slinastega ipd. akademika, ki so mu Švedi podelili Nobelovo nagrado za ekonomijo, ker je veličastno izračunal, da obstaja način, kako bi bilo mogoče uničiti planet hitro in učinkovito celo brez uporabe jedrskega orožja. // Po svečanem sprejemu znanstvene evharistije so Američani s trdnimi teoretičnimi izhodišči Švedom eksemplarično uničili pomembno avtomobilsko tovarno, Švedi pa so Američanom v zahvalo podelili še nekaj dodatnih Nobelovih nagrad. // Čez nekaj časa, žal in seveda prepozno, so Švedi le spoznali, da sami ostajajo nepotešeni in neuporabni kot pohotna kmečka nevesta z dosledno krščansko vzgojo in živinsko menstruacijo na svojo poročno noč.”

Ob tako živahnem napletanju in razpletanju (ki je v zgovornem nasprotju z mrtvilom pripovedi) je romaneskni okvir pravzaprav odveč in bi zadeva morda bistveno boljje učinkovala samostojno, kot nekakšna monthypythonska družbena veda, morda bi se iz nje dalo napraviti celo prekucniški strip, prav živo ga vidim pred sabo. V danem kontekstu pa so vse te

bistroumne in duhovite opazke preobremenjene s tem, da nadomeščajo dramaturški lok, ki ga očitno primanjkuje. Avtor je vse bolj podoben *stand up* komiku; saj ne, da ti nimajo občudovalcev, a vendar ... Na koncu tako ali tako izvemo, da "je življenje nesmiselno in da ljudje vedno znova potrebujemo dve nepotrebni minuti, da se zavemo tega dejstva." In smo morda celo dojeli, da "ljubezen ne pozna meja. Meje so oddaljene, ljubezen pa včasih plava skupaj s sardinami."